

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

KMETIJE V ZADOBROVI

Avtorji:

ALEN LAMPER, 9.r.

SVEN PIRŠ, 9. r.

ŽIGA SEDEJ, 9. r.

Mentorica:

Marjeta Gradišnik Mirt,
pred. učiteljica

Celje, 2015

Osnovna šola Ljubečna

KMETIJE V ZADOBROVI

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorji:

ALEN LAMPER, 9. r.

SVEN PIRŠ, 9. r.

ŽIGA SEDEJ, 9. r.

Mentorica:

Marjeta Gradišnik Mirt,

pred. učiteljica

Jezikovni pregled:

Petra Merc, prof.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, 2015

VSEBINA

KAZALO SLIK, TABEL IN GRAFOV	3
POVZETEK.....	4
1 UVOD.....	5
1.1 NAMEN NALOGE	5
1.2 HIPOTEZE.....	5
1.3 METODE DE LA.....	5
2 KMETIJSKA DEJAVNOST V NAŠEM KRAJU	7
2.1 KMETIJSTVO V ZADOBROVI V PRETEKLOSTI	7
2.2 KMETIJSKE DEJAVNOSTI	8
2.3 NARAVNE DANOSTI ZA KMETOVANJE V ZADOBROVI.....	8
2.4 POMEN KMETIJSKIH SVETOVALCEV.....	9
2.5 TEŽAVE PRI KMETOVANJU	10
2.6 POGLED V PRIHODNOST	10
3 PRAKTIČNI DEL NALOGE.....	12
3.1 SESTAVA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA.....	12
3.2 TERENSKO DELO.....	13
3.3 REZULTATI	15
4 DISKUSIJA	24
4.1 POTRDITEV HIPOTEZ	26
5 ZAKLJUČEK.....	27
LITERATURA	28

KAZALO SLIK, TABEL IN GRAFOV

Slika 1: Na obisku v hlevu.....	6
Slika 2: Letna razporeditev padavin v Celju	8
Slika 3: Spreminjanje temperature skozi leto	9
Slika 4: Pogled iz zraka na kmetijska zemljišča v Zadobrovi.....	11
Slika 5: Zemljevid Zadobrove	14
Slika 6: Obdelovalne površine za gospodarskim poslopjem	14
Slika 7: Živinoreja je v Zadobrovi zelo razširjena.	19
Slika 8: Čebelnjak kmetje Zagožen	21
Slika 9: Boksi za vzrejo bikov	21
Tabela 1: Starost kmetij, ki smo jih obiskali.	15
Tabela 2: Velikost obdelovalnih površin na kmetijah v Zadobrovi	16
Tabela 3: Velikost obdelovalnih površin, ki jih imajo kmetije v najemu.....	17
Tabela 4: Velikost gozdnih površin	18
Tabela 5: Število kmetij, ki se ukvarjajo z živinorejo.....	19
Tabela 6: Vzreja živali za trženje	20
Tabela 7: Živali, ki so na kmetijah zaradi praktičnih in ljubiteljskih razlogov.....	22
Tabela 8: Ali kmetije imajo naslednika	23
Graf 2: Število kmetij, zajetih v anketo, glede na starost	15
Graf 3: Velikost obdelovalnih površin na kmetijah v Zadobrovi	16
Graf 4: Velikost obdelovalnih površin v najemu	17
Graf 5: Razmerje med kmetijami, ki imajo ali nimajo v lasti gozdnih površin.	18
Graf 6: Razmerje med živinorejskimi in neživinorejskimi kmetijami	19
Graf 7: Primerjava števila kmetij, ki vzrejajo živali za prodajo.....	20
Graf 8: Število kmetij, ki imajo živali za lastne potrebe in zadovoljstvo	23
Graf 9: Število kmetij z nasledniki.....	23

POVZETEK

Raziskovanje je zanimiv način učenja. Večina raziskovalcev svoje raziskovalno vprašanje najde kar v domačem okolju. V tej raziskovalni nalogi smo hoteli izvedeti, koliko kmetij še aktivno deluje v Zadobrovi, koliko hektarov obdelovalnih površin imajo posamezne kmetije danes in kako dolgo je kmetija že aktivna. Zanimale so nas tudi dejavnosti, s katerimi se na kmetijah ukvarjajo. V prvi hipotezi smo domnevali, da v Zadobrovi prevladujejo manjše kmetije, ki imajo do 5 ha obdelovalnih površin. To hipotezo potrjujemo, saj je bilo v popis zajetih šest manjših kmetij, ki imajo manj kot 5 ha zemlje in tri kmetije, ki imajo več kot 10 ha zemlje. V drugi hipotezi smo predvidevali, da je starost večine kmetij večja kot 30 let. Tudi drugo hipotezo lahko potrdimo, saj je osem kmetij od devetih starejših od 30 let. Nekatere kmetije imajo zelo dolgo tradicijo in dosegaajo starost celo 300 let. Glede na velike travnate površine, ki so še vedno prisotne na tem območju, smo domnevali, da se tudi danes večina kmetij preživlja z živinorejo. Hipotezo lahko potrdimo, saj je kar šest kmetij od devetih usmerjenih v živinorejo. Najverjetneje bodo vse te kmetije, ki smo jih popisali, delovale še vsaj 50 let, saj večinoma imajo naslednike.

1 UVOD

Vas Zadobrova leži na ravninskem predelu na severovzhodu Celjske kotline. Gre za razpotegnjeno vas, ki spada v krajevno skupnost Škofja vas in Mestno občino Celje. Razprostira se ob ravni cesti od Trnovelj proti Arclinu, ob kateri so bile nekoč številne velike kmetije z mogočnimi gospodarskimi poslopji. Za njimi so se razprostirale obdelovalne površine. Prevladovali so travniki, njive pa so bile redkejšje, saj je prst pogosto ilovnata. Številne kmetije imajo dolgo tradicijo. Danes lahko opazimo, da so mnoge manjše kmetije propadle, njihove kmetijske površine pa so pozidane s privatnimi hišami. Ohranile so se le večje kmetije, ki imajo več kot 20 ha obdelovalne površine, tu in tam pa so še vedno posamezne kmetije, ki vzrejajo živino za lastne potrebe. Danes je Zadobrova strnjeno pozidano obcestno naselje večinoma individualnih hiš, kjer živijo ljudje, ki so zaposleni v različnih panogah. Ker tudi sami živimo v Zadobrovi, nas je zanimalo, koliko kmetij še danes uspešno kmetuje in s kakšnimi dejavnostmi se ukvarjajo, da v hudi tržni konkurenci preživijo na trgu.

Raziskovanje je zanimiv način učenja. Večina raziskovalcev svoje raziskovalno vprašanje najde kar v domačem okolju. V preteklem šolskem letu smo raziskovali potok Dajnico v Zadobrovi pri Celju in ob tem naleteli na številne kmetijske površine, ki se razširjajo na njenem levem in desnem bregu. Iz tega smo sklepali, da je na tem območju še kar veliko aktivnih kmetij, čeprav vemo, da se kmetijska dejavnost v zadnjem času močno opuščja in se ljudje raje zaposlujejo v drugih panogah.

Prst okoli naselja je ilovnata in rodovitna, zato je bilo naselje v preteklostikmečkoorientirano. Pomembno mesto v Zadobrovi ima tudi obrtna dejavnost. Prebivalci so zaposleni predvsem v Celju (<http://sl.wikipedia.org/wiki/Zadobrova>, 11.12.2014).

1.1 NAMEN NALOGE

V tej raziskovalni nalogi smo hoteli izvedeti, koliko kmetij še aktivno deluje v Zadobrovi. Hkrati smo želeli izvedeti, koliko hektarov obdelovalnih površin imajo posamezne kmetije danes in kako dolgo je kmetija že aktivna. Zanimale so nas tudi dejavnosti, s katerimi se na kmetijah ukvarjajo.

1.2 HIPOTEZE

V raziskovalni nalogi smo imeli tri hipoteze. V prvi hipotezi domnevamo, da v Zadobrovi prevladujejo manjše kmetije, ki imajo do 5 ha obdelovalnih površin. Naša druga hipoteza je, da je starost večine kmetij večja kot 30 let. Glede na velike travnate površine, ki so še vedno prisotne na tem območju, domnevamo, da se tudi danes večina kmetij preživlja z živinorejo.

1.3 METODE DELA

Večino podatkov za našo raziskovalno nalogo smo pridobili na terenskem delu, na katerega smo se predhodno temeljito pripravili. Najprej smo obiskali internetno stran Google map, kjer smo poiskali zemljevid Zadobrove. Glede na to, da živimo v tej vasi, smo se na

zemljevidu z lahkoto orientirali in po spominu poiskali in označili kmetije, ki se še danes ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo. Naredili smo seznam kmetij, o katerem smo se posvetovali s starejšimi prebivalci vasi. Naš namen je bil, da kmetije obiščemo in kmetom postavimo nekaj vprašanj. Že v šoli smo glede na hipoteze pripravili anketni vprašalnik. Nato smo se v mesecu oktobru odpravili na teren. Najprej smo obiskali bližnje, nato pa še bolj oddaljene kmetije. Na kmetijah so lastniki odgovarjali na vnaprej pripravljena vprašanja:

- Koliko časa že kmetujete v vašem rodu na tej kmetiji (koliko je kmetija stara)?

- Koliko znaša celotna obdelovalna površina na vaši kmetiji?

- Koliko ha obdelovalnih površin imate v najemu?

- Koliko ha gozdnih površin je v vaši posesti?

- Ali je vaša dejavnost tudi živinoreja?

- Katere vrste oz. pasme živali vzrejate za trženje?

- Katere živali imate iz ljubiteljskih ali praktičnih razlogov?

- Ali kmetija ima naslednika?

Potem, ko smo anketirali lastnike vseh kmetij, smo nadaljevali delo v učilnici, kjer smo naredili analizo anket in pisno poročali o svojem delu.

Slika 1: Na obisku v hlevu

2 KMETIJSKA DEJAVNOST V NAŠEM KRAJU

V teoretičnem delu naloge smo zbrali nekaj glavnih informacij o kmetijski dejavnosti. V prvem poglavju nas zanima, kako je bilo s kmetijsko dejavnostjo na območju Zadobrove v preteklosti. Nato smo našli in kratko opisali nekaj osnovnih vrst kmetijske dejavnosti. V poglavju o naravnih danostih za kmetijstvo na tem področju smo poiskali informacije o podnebnih vplivih, temperaturi in kakovosti rodovitnih tal, ki vplivajo na uspešnost kmetijske dejavnosti. V razgovoru z lastniki kmetij smo spoznali in kasneje opisali nekaj najpogostejših težav, ki se v sodobnem času pojavljajo pri kmetovanju.

2.1 KMETIJSTVO V ZADOBROVI V PRETEKLOSTI

Danes, ko si v kmetijski dejavnosti lahko pomagamo s številnimi stroji, si težko predstavljamo, kako je potekalo življenje na kmetijah v preteklosti. Po pripovedovanju babic in dedkov vemo, da so na kmetijah vedno imeli veliko otrok, ki so že zgodaj morali poprijeti za delo. Večino dela so opravljali ročno, zato je pri velikih opravilih pomagala tudi najeta delovna sila. Ljudje so si nudili medsosedske pomoč. Revnejše prebivalstvo je za plačilo v obliki živil, redko tudi denarja, rado pomagalo pri delu večjih kmetov (ustni vir).

Že pred prvo svetovno vojno so se kmetje združevali v kmetijske zadruge (živinorejske, mlekarske...) z namenom kmečke samopomoči in možnosti lažjega preživetja. Med obema vojnoma je bilo kmetijsko združništvo organizirano po mednarodnih načelih (prostovoljno članstvo, demokratično upravljanje, verska nevtralnost in strpnost). Zadruga so nastajale zaradi samopomoči in medsebojne solidarnosti (ugodnejša prodaja presežkov pridelkov, nakupi semen, sadik, gnojil, strojev, orodja...). Po drugi svetovni vojni je bilo potrebno obnoviti kmetijstvo. Zadruga na Celjskem je po drugi svetovni vojni doživljala hitre spremembe. Najprej so uvedli obvezno oddajo kmetijskih pridelkov, nato pa se držali načela agrarne reforme: »Zemljo tistemu, ki jo obdeluje«. Zato so določili t.i. zemljiški maksimum, v katerem so določili, kako velika smejo biti kmečka posestva (koliko obdelovalne površine in gozda smejo imeti kmetje). Na Celjskem so se zadruga ustanovljale skoraj v vsaki vasi ali kraju. Zadobovi najbližja kmetijska zadruga je bila v Škofji vasi in v Vojniku ter na Ljubečni (Pušavec, M., 2008, str. 212-230).

V Celjski občini je bilo šest zadrug (Celje, Ljubečna, Štore, Vojnik, Strmec in Dobrna), ki so se leta 1961 združile v Kmetijsko zadrugo Celje. Kmetijska zadruga Celje je v sodelovanju s kmeti pridelovala vse vrste kmetijskih pridelkov. Glavna in osnovna proizvodnja je bila živinoreja, druga panoga pa je bila hmeljarstvo (Orožen, J., 1981, str.11).

2.2 KMETIJSKE DEJAVNOSTI

Ljudje se na kmetijah ukvarjajo z različnimi dejavnostmi. Najpogosteje z živinorejo (rejo domačih živali za mleko, meso, mast, jajca...) in poljedelstvom (pridelava poljščin za prehrano ljudi in živali ali za industrijsko predelavo). Ponekod, zlasti na obrobju dolin, so se ukvarjali s sadjarstvom (pridelovanje, prodaja in predelava sadja), vinogradništvom (gojenje vinske trte in predelovanjem grozdja v sok, vino, rozine), gozdarstvom in čebelarstvom (gojenje čebel zaradi medu, voska, cvetnega prahu).

Dopolnilna dejavnost na kmetiji je s kmetijstvom oziroma gozdarstvom povezana dejavnost, ki se opravlja na kmetiji in omogoča kmetiji boljšo rabo njenih proizvodnih zmogljivosti ter delovne sile družinskih članov in zaposlenih na kmetiji. V okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji je možno opravljati različne dejavnosti, od predelave kmetijskih pridelkov, gozdnih sortimentov, opravil s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, tradicionalnih znanj do turizma na kmetiji(<http://euprava.gov.si/euprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1304&sid=1001>, 11. 12. 2014).

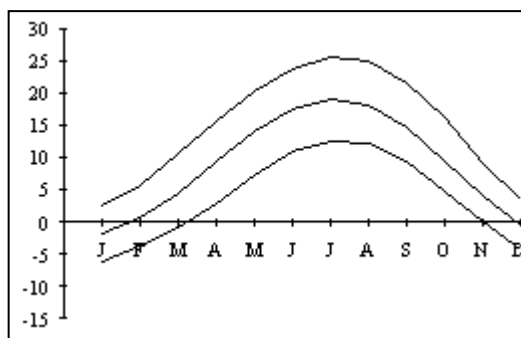
2.3 NARAVNE DANOSTI ZA KMETOVANJE V ZADOBROVI

Vas Zadobrova leži na ravnini. Prst okoli naselja Zadobrova je ilovnata, vendar so že pred leti s postopkom odvodnjavanja poskrbeli, da odvečna voda s polj in travnikov odteka v jarke in nato v potoke. Na ta način so povečali rodovitnost prsti, zato je naselje tudi kmečko orientirano. Zadobrova letno prejme tudi veliko padavin, zato ima dobre pogoje za poljedelstvo. Temperature niso poleti previsoke in dopuščajo poljedelstvo (<http://www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/celje.html>, 9. 2. 2015).

Slika 2: Letna razporeditev padavin v Celju

Vir: <http://www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/celje.html>, 9. 2. 2015

Slika 3: Spreminjanje temperature skozi leto

Vir: <http://www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/celje.html>, 9. 2. 2015

Marsikateri podatek o kmetijski dejavnosti smo dobili na terenu, ko smo se pogovarjali z ljudmi. Gospod Peter Čater nam je povedal, da so nekoč na Ljubečni izkopavali glino in iz nje izdelovali opeko oz. po domače cigle. To je bila nekakšna dopolnilna dejavnost na kmetijah. Zato še v tem predelu pogosto ob gospodarskem posloju stojijo cigonce, kjer so delali opeko za svojo rabo in za prodajo. Gospod Čater je povedal, da so na Ljubečni, kjer so imeli posest z večjo zalogo glin, najprej opeko žgali na drva. Kasneje so dejavnost prenesli v Zadobrovo, kjer so za žganje opeke že uporabljali plin. Zdaj so to dejavnost, ki je potekala poleg kmetovanja, opustili, ker je bil dobiček zanemarljiv, delo pa težko. Dandanes na takšen tradicionalen način delujejo le redke opekarne v Sloveniji, med njimi je ena v našem kraju na Ljubečni, vendar ne v naselju Zadobrova. Gre za kmetijo Hojnik, kjer lahko še danes vidimo »cigonce«, kjer občasno še izdelujejo in žgejo opeko.

2.4 POMEN KMETIJSKIH SVETOVALCEV

Temeljne naloge javne kmetijske svetovalne službe so opredeljene v Zakonu o kmetijstvu in Zakonu o KGZS, ki opredeljujeta delovanje te službe, podrobneje pa so naloge opredeljene s programom dela, ki ga vsako leto potrdi vlada RS. Naloge so predvsem svetovanje v zvezi s tehnoloških, gospodarskim in okoljevarstvenim področjem opravljanja kmetijske dejavnosti, izobraževanje in usposabljanje kmetov, svetovanje in pomoč pri izdelavi razvojnih načrtov za kmetijska gospodarstva, pomoč pri črpanju sredstev, izvajanje ukrepov kmetijske politike, organizacija strokovnih prireditev ter spodbujanje in pomoč pri povezovanju in združevanju kmetov, svetovanje na področju kmetijskih in s kmetijstvom povezanih predpisov, usmerjanje razvoja gospodarjenja na kmetijah in drugo (<http://www.kgzs.si/gv/kmetijstvo/zivinoreja/oddelek-za-zivinorejo/kmetijska-svetovalna-sluzba-pri-kgzs.aspx>, 18. 1. 2015).

2.5 TEŽAVE PRI KMETOVANJU

V zadnjih letih je število ljudi, ki se ukvarjajo s kmetovanjem, naraslo, saj je zaradi gospodarskih težav mnogo ljudi izgubilo svoja delovna mesta. Da se lahko preživijo, so se vrnili h kmetovanju. Kmetje se pri kmetovanju pogosto srečujejo s težavami, kot so suša, poplave, bolezni rastlin, ki jih vzgajajo, in bolezni živali, ki jih redijo, težave pa jim povzročajo tudi težke ekonomske razmere. Ena od resnejših težav je staranje prebivalstva na kmetijah, zato se delo vse težje opravlja. Mladi, ki so zrasli na kmetijah, si pogosto kruh poiščejo v drugih dejavnostih. Če so v njih uspešni in zadovoljni, se le stežka odločijo za prevzem kmetije od ostarelih staršev. Druga težava, s katero se morajo v kmetijski dejavnosti sprijazniti, je dejstvo, da je potrebno za živino in pridelek vsakodnevno skrbeti, zato si kmetje le stežka privoščijo večdnevni dopust ali večdnevno odsotnost z doma. Vendar to za kmečko prebivalstvo ni glavni problem, saj so se s takšnim načinom življenja sprijaznili oz. znašli na kakšen drug način. V zadnjem desetletju pestijo kmetijstvo pogoste ujme in naravne nesreče, ki so posledica sprememb v podnebjju in okolju. Pridelek nikoli ni povsem zanesljiv, zato nikoli ne vedo, ali bodo s prodajo nadomestili vse stroške pridelave. Včasih gre tudi za premajhno prožnost in prilagodljivost kmetij novim tržnim potrebam, saj se mnogi bojijo neuspeha oz. izgube vloženga denarja. Posledično se oprijemajo tradicionalnih oblik kmetovanja, kot so poljedelstvo in živinoreja, ki pa zaradi konkurence evropskega prostora nimata visokih tržnih donosov (ustni vir).

2.6 POGLED V PRIHODNOST

Kraj Zadobrova ima dobre pogoje za razvoj kmetijstva, predvsem živinoreje, saj je naselje na ravnini. V zadnjem času je v Sloveniji velik poudarek na ekološko in lokalno pridelani hrani, prihodnost v kmetijstvu pa vidimo tudi na področju turističnih kmetij.

Ekološko kmetijstvo je v zadnjem desetletju tudi v Sloveniji doživelo velik razvoj. Po deležu ekoloških kmetij in deležu površin, namenjenih EKO pridelavi, smo na povprečju EU, zaostajamo pa za sosedi Avstrijci. Za številne majhne kmetije je prav ekološko kmetovanje lahko prava izbira in usmeritev, so med drugim razmišljali tudi na posvetu, ki ga je v okviru kmetijsko-živilskega sejma Agra v Gornji Radgoni pripravila zadruga za razvoj ekološkega kmetijstva in podeželja EKO podeželje (<http://www.delo.si/gospodarstvo/kmetijstvo/ekolosko-kmetovanje-je-lahko-varna-prihodnost.html>, 19. 1. 2015).

Dopolnilna dejavnost na kmetiji je s kmetijstvom oziroma gozdarstvom povezana dejavnost, ki se opravlja na kmetiji in omogoča kmetiji boljšo rabo njenih proizvodnih zmogljivosti ter delovne sile družinskih članov in zaposlenih na kmetiji. V okviru dopolnilne dejavnosti na kmetiji je možno opravljati različne dejavnosti, od predelave kmetijskih pridelkov, gozdnih sortimentov, opravil s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, tradicionalnih znanj do turizma na kmetiji. Na kmetiji se lahko opravljajo naslednje dejavnosti:

- predelava kmetijskih pridelkov, medu in čebeljih izdelkov, zelišč, gozdnih sadežev, gob in gozdnih sortimentov;
- prodaja pridelkov in izdelkov okoliških kmetij na kmetiji;
- turizem na kmetiji;
- dejavnost, povezana s tradicionalnimi znanji na kmetiji;
- pridobivanje in prodaja energije iz obnovljivih virov;
- storitve s kmetijsko in gozdarsko mehanizacijo, opremo, orodji in živalmi ter oddaja le-teh v najem;
- izobraževanje na kmetijah, povezano s kmetijsko, gozdarsko in dopolnilno dejavnostjo na kmetiji;
- zbiranje in kompostiranje odpadnih organskih snovi;
- ribogojstvo in predelava sladkovodnih rib;
- aranžiranje ter izdelava vencev, šopkov ipd. iz lastnega cvetja in drugih okrasnih rastlin

(<http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1304&sid=1001>, 19.1.2015).

Predvidevamo, da se lahko sčasoma kmetije v Zadobrovi preusmerijo v različne dopolnilne dejavnosti ali celo ekološko kmetovanje, če jim zaradi tuje konkurence preko živinoreje ne bi uspelo ostati v konkurenci na trgu. Možnosti obstoja kmetij vidimo v uvajanju turizma na kmetiji, predelavi kmetijskih pridelkov, medu in čebeljih izdelkov, zeliščarstvu, zelenjadarstvu in podobnimi dejavnostmi. Takšen pristop bi nudil zaposlitev širšemu krogu družinskih članov na kmetiji, kar bi danes predstavljalo veliko prednost mladim, ki tako težko najdejo zaposlitev.

Slika 4: Pogled iz zraka na kmetijska zemljišča v Zadobrovi

3 PRAKTIČNI DEL NALOGE

Praktični del raziskovalne naloge je bil sestavljen iz dveh delov. Prvi del je bil izveden na terenu, kjer smo obiskali vse kmetije v Zadobrovi in izvedli anketo. V drugem delu naloge smo v šoli opravili analizo ankete in rezultate uredili v preglednice.

3.1 SESTAVA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA

Že pred odhodom na terensko delo smo sestavili anketni vprašalnik. Zbrana vprašanja in predvidene odgovore smo napisali v Wordov dokument in ankete razmnožili.

ANKETA – za potrebe raziskovalne naloge KMETIJE V ZADOBROVI

Ime in priimek lastnika kmetije: _____

1. Koliko časa že kmetujete v vašem rodu na tej kmetiji (koliko je kmetija stara)?

- a) 10 let
- b) od 10 do 30
- c) več kot 30 let

2. Koliko znaša celotna obdelovalna površina na vaši kmetiji?

- a) pod 5 ha
- b) od 5 do 10 ha
- c) nad 10 ha

3. Koliko ha obdelovalnih površin imate v najemu?

- a) pod 3 ha
- b) od 3 do 6 ha
- c) nad 6 ha
- koliko nad 6 ha? _____

4. Koliko ha gozdnih površin je v vaši posesti?

- a) pod 5 ha
- b) od 5 do 10 ha
- c) nad 10 ha

5. Ali je vaša kmetijska dejavnost tudi živinoreja?

- a) Da
- b) Ne

6. Katere vrste oz. pasme živali vzrejate za trženje?

Vrsta in pasma živali	Število živali

7. Katere živali imate iz ljubiteljskih ali praktičnih razlogov?

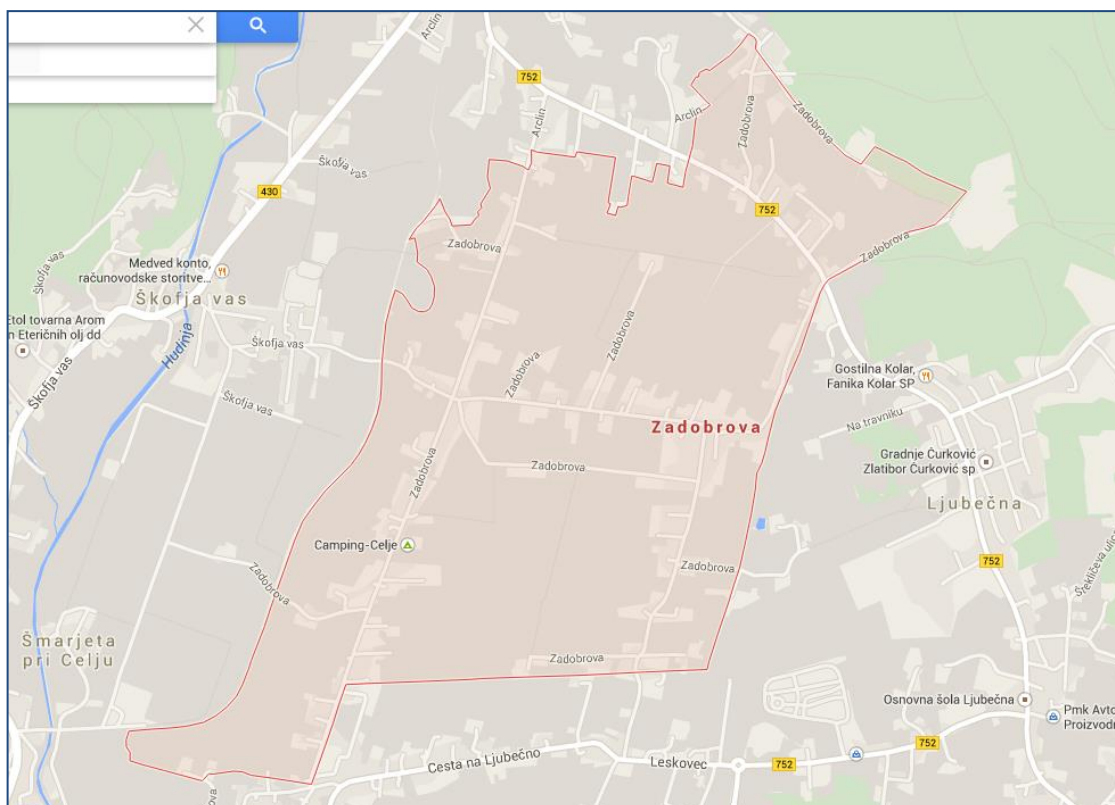
Vrsta in pasma živali	Število živali

8. Ali imate naslednike?

- a) Da
- b) Ne
- c) Nevemo

3.2 TERENSKO DELO

Terensko delo je potekalo od začetka spodnje in do konca zgornje Zadobrove. Opravili smo ga med jesenskimi počitnicami, dne 28. 10. 2014. Bili smo zelo dobro organizirani. S kolesom smo se najprej peljali do začetka spodnje Zadobrove. Tam smo najprej obiskali kmetijo Meh. Nato smo se odpravili do ceste, ki nas je vodila do treh kmetij. Zadnja kmetija med njimi je bila kmetija Psan (Kmecel). Po anketiranju smo se odpravili nazaj do asfaltirane ceste in obiskali kmetijo Zagožen. Sprejela nas je prijazna lastnica kmetije, ki si je za nas vzela čas. Predstavila nam je celotno zgodovino svoje kmetije, koliko je stara in se pohvalila, da je bila nekoč največja kmetija daleč naokoli. Zahvalili smo se ji za sodelovanje in se odpravili naprej do tretje kmetije Hojnik. Tam nas je sprejela mlajša gospodinja, ki nam je razkazala celotno kmetijo in odgovorila na vsa anketna vprašanja. Tu smo izvedeli, da imajo precej rac, saj le-te jedo polže. Odpravili smo se naprej do kmetije Čater, kjer nam je boter povedal vse o tej kmetiji. Tu smo bili zelo hitro gotovi, saj je to naša domača kmetija, za katero imamo podatke iz prve roke. Odšli smo naprej po cesti proti Arclinu in ugotovili, da je ob cesti še manjša kmetija Jekl. Na tej kmetiji nam je gospod pokazal različne pasme kokoši, ki jih vzreja že več kot 50 let. Pot nas je vodila do križišča za Škofjo vas, kjer smo zavili levo do kmetije Krušič. Žal smo jih zmotili pri kosilu, zato je bilo anketiranje opravljeno zelo hitro. Nedaleč stran smo obiskali še kmetijo Vrečko, kjer nam je na vprašanja odgovarjal lastnik kmetije. Odšli smo še do zadnje kmetije Košenina. Sprejela nas je gospodinja in nas povabila v hišo, kjer nam je vse lepo razložila in izpolnila anketo. Pogledati smo še odšli, če je kakšna kmetija v zgornji Zadobrovi in ugotovili, da so samo nove hiše brez kmetij. To terensko delo smo zaključili v poznih popoldanskih urah.

Slika 5: Zemljevid Zadobrove

(<https://www.google.si/maps/@46.2358323,15.2546036,13z>, 15. 11. 2014)

Slika 6: Obdelovalne površine za gospodarskim poslopjem

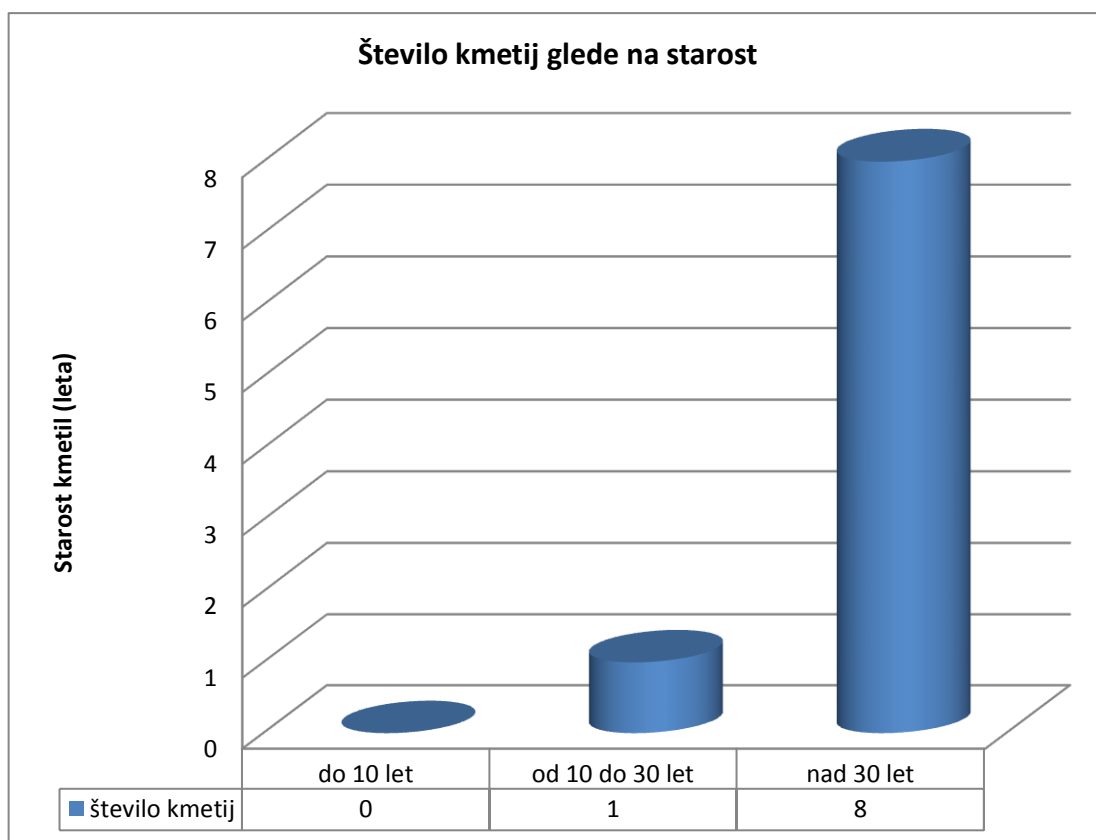
3.3 REZULTATI

V tem poglavju bomo predstavili s pomočjo ankete pridobljene podatke.

Prvo vprašanje, ki smo ga zastavili anketirancem, se je glasilo »Koliko časa že kmetujete v vašem rodu na tej kmetiji?« Iz odgovorov lahko razberemo, da je osem kmetij od obiskanih devetih starejših kot 30 let. Nobene kmetije ni bilo, ki bi bila stara pod deset let, starost le ene kmetije pa je znašala med 10 do 30 let.

Tabela 1: Starost kmetij, ki smo jih obiskali.

	10 let	od 10 do 30	več kot 30 let
število kmetij	0	1	8

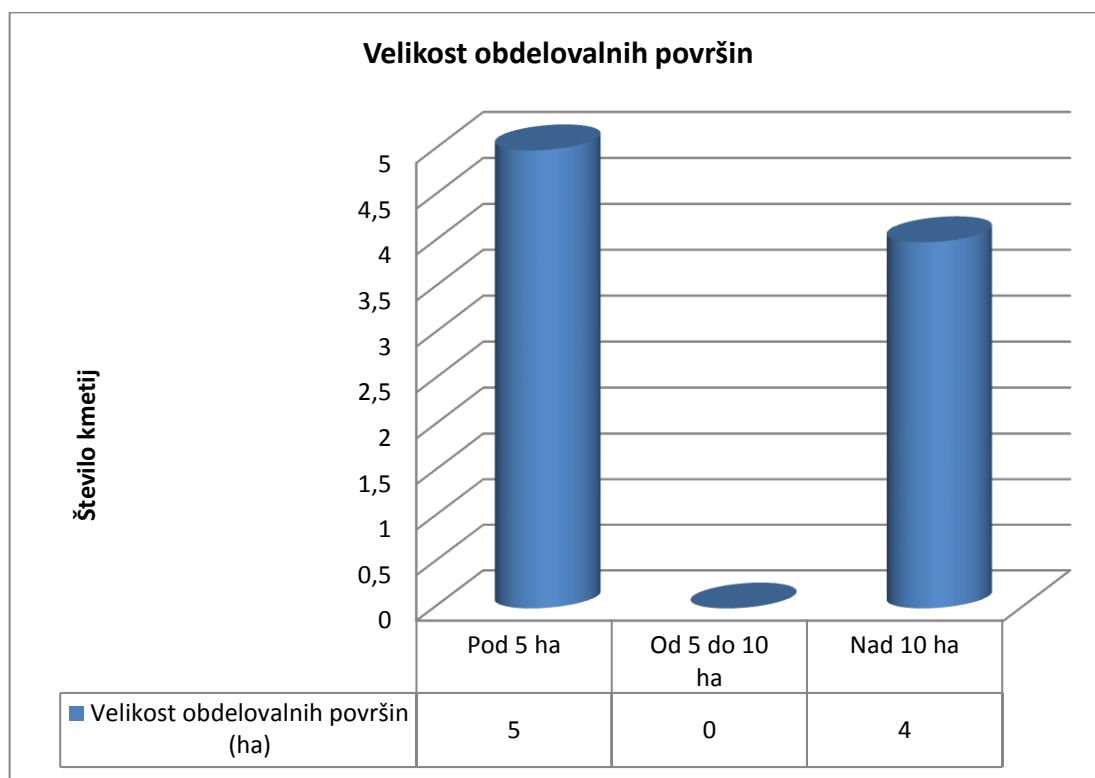

Graf 1: Število kmetij, zajetih v anketo, glede na starost

V našem drugem vprašanju nas je zanimalo, koliko znaša celotna obdelovalna površina na posamezni kmetiji. Iz anket smo ugotovili, da ima pet kmetij pod 5 ha, štiri kmetije pa nad 10 ha obdelovalnih površin. Kmetija Hojnik ima 17 ha zemlje, kmetija Čater pa 16 ha obdelovalnih površin. Nobene kmetije ni bilo, ki bi imela med 5 in 10 ha obdelovalnih površin. Na ravninskem svetu Zadobrove imajo obdelovalne površine tudi kmetije iz okoliških vasi, največ iz Škofje vasi in Ljubečne. Med obdelovalnimi površinami prevladujejo travniki, njive so redkejšje.

Tabela 2: Velikost obdelovalnih površin na kmetijah v Zadobrovi

	Velikost obdelovalnih površin		
	pod 5 ha	od 5 do 10 ha	nad 10 ha
število kmetij	5	0	4

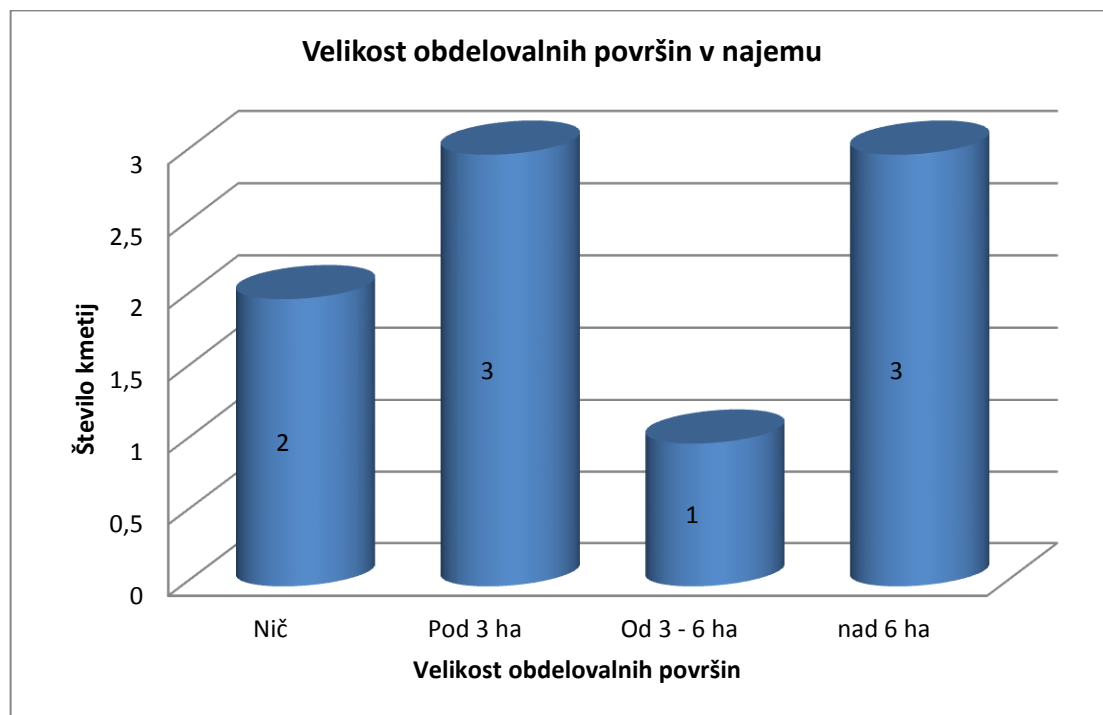

Graf 2: Velikost obdelovalnih površin na kmetijah v Zadobrovi

V tretjem vprašanju nas je zanimalo, koliko ha obdelovalnih površin imajo posamezne kmetije v najemu. Iz anketnega vprašalnika smo izvedeli, da imajo tri kmetije v najemu pod 3 ha obdelovalnih površin, ena kmetija ima med 3 in 6 ha, tri kmetije imajo nad 6 ha obdelovalnih površin v najemu. Dve kmetiji nimata nič obdelovalnih površin v najemu.

Tabela 3: Velikost obdelovalnih površin, ki jih imajo kmetije v najemu.

	Velikost obdelovalnih površin v najemu			
	pod 3 ha	od 3 do 6 ha	nad 6 ha	0 ha
število kmetij	3	1	3	2

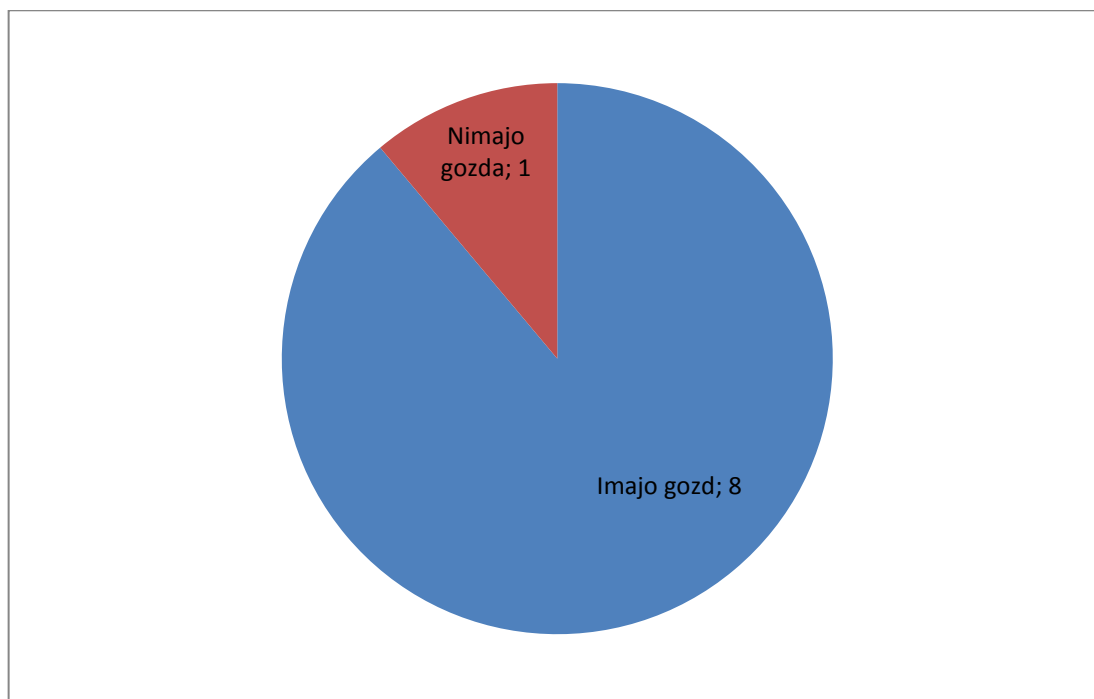

Graf 3: Velikost obdelovalnih površin v najemu

Naše četrto vprašanje je bilo namenjeno lastništvu gozdov. Kmetije v Zadobrovi imajo v lastništvu manj kot 5 ha gozdov. Takšnih kmetij je bilo osem od devetih. Le ena kmetija v lastništvu ni imela gozda. Seveda gozda v Zadobrovi ni veliko. Kmetje imajo gozd na Ljubečni ali v Šmiklavžu, nekateri pa tudi dlje. Povedali so, da denar od prodaje lesa lahko zakrpa kakšno manjšo finančno luknjo, zato je lastništvo zelo dobrodošlo. Manj kvaliteten les namenjajo ogrevanju hiš.

Tabela 4: Velikost gozdnih površin

	Lastništvo gozdov			
	pod 5 ha	od 5 do 10 ha	nad 10 ha	0 ha
število kmetij	8	0	0	1

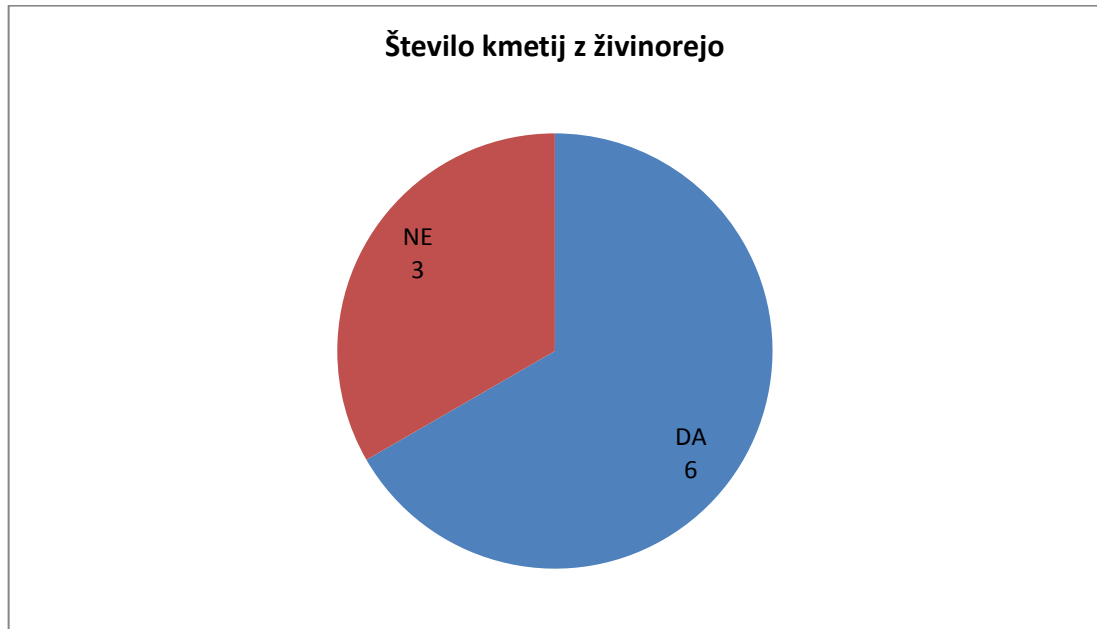

Graf 4: Razmerje med kmetijami, ki imajo v lasti gozdne površine, ali pa jih nimajo.

Peto vprašanje iz ankete se je nanašalo na živinorejo. Glede na to, da med obdelovalnimi površinami v Zadobrovi prevladujejo gojeni travniki, je bilo pričakovati, da se velik delež kmetijskega prebivalstva ukvarja z živinorejo. Analiza tega anketnega vprašanja je pokazala, da je kar šest kmetij živinorejsko usmerjenih, tri pa ne. Podatki so zbrani v tabeli 5.

Tabela 5: Število kmetij, ki se ukvarjajo z živinorejo

	Usmeritev kmetije v živinorejo	
	da	ne
število kmetij	6	3

Graf 5: Razmerje med živinorejskimi in neživinorejskimi kmetijami

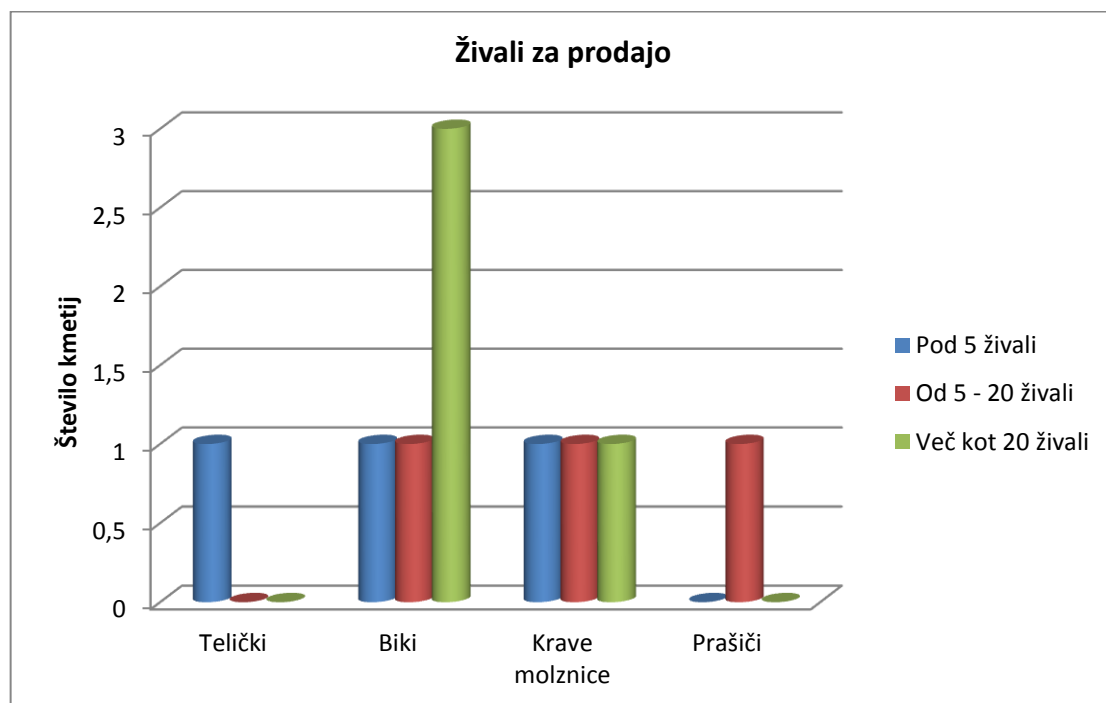

Slika 7: Živinoreja je v Zadobrovi zelo razširjena.

Glavni namen živinoreje je vzgoja živali za trg in prodajo. V šestem vprašanju nas je zanimalo, katere vrste oz. pasme živali vzrejajo na kmetijah v Zadobrovi za trženje. Na eni od kmetij se ukvarjajo z vzrejo mladih teličkov za prodajo drugim kmetom. Mlada teleta kasneje pitajo za prodajo odrasle govedi. Veliko bolj je na kmetijah v Zadobrovi razširjena vzreja bikov in krav molznic za prodajo mleka. Kar tri kmetije imajo v hlevu več kot 20 bikov. Takšne velike kmetije so Čater, Hojnik in Košenina. Po ena kmetija pa ima pod 5 ali od 5 do 20 bikov za prodajo. Krave molznice imajo na treh kmetijah. Na največji imajo celo več kot 20 krav molznic. Prašičjereja je prisotna le na eni kmetiji v Zadobrovi, kjer imajo med 5 in 20 glav prašičev. Vzrejajo jih za prodajo. Na eni od 9 kmetij se ukvarjajo s čebelarstvom. Konjereje v Zadobrovi ni.

Tabela 6: Vzreja živali za trženje

vrste živali	število kmetij		
	pod 5 živali	5–20 živali	več kot 20 živali
vzreja teličkov	1	/	/
reja bikov	1	1	3
krave molznice	1	1	1
prašiči	/	1	/
čebele	1	/	/
konji	/	/	/

Graf 6: Primerjava števila kmetij, ki vzrejajo živali za prodajo

Slika 8: Čebelnjak kmetje Zagožen

Slika 9: Boksi za vzrejo bikov

Ko smo prispeli na dvorišča kmetij v Zadobrovi, so nas pogosto pozdravili pasji laježi. Na vsaki kmetiji ima pes kot čuvaj zelo pomembno nalogo. Zato ni čudno, da imajo kar na osmih od devet kmetij, ki smo jih zajeli v anketo, hišnega čuvaja psa. Zelo pogosto na kmetijah za lastne potrebe gojijo kokoši, saj so domača jajca zelo cenjena. Kokoši imajo kar na sedmih kmetijah od devetih. Na štirih kmetijah jih imajo več kot 20. Kar sedem kmečkih dvorišč krasijo mačke in skrbijo, da pri hiši ni preveč glodavcev. Na dveh kmetijah jih imajo celo več kot pet. Na štirih kmetijah vzrejajo tudi prašiče, ki jih pozimi doma zakoljejo in se oskrbijo z domačim svinjskim mesom. Na dveh kmetijah imajo konje iz ljubiteljskih razlogov in športnega udejstvovanja. Tudi race in zajce vzrejajo na dveh kmetijah. Na posameznih kmetijah pa so v lastno veselje imeli še kravo, pava, koze, fazane, gosi, purane in ovce. Število živali na teh kmetijah ni presegalo števila pet, razen pri ovcah. Podatke o vrsti živali in številu kmetij, ki jih vzgajajo za lastne potrebe in ljubiteljsko, smo prikazali v tabeli 7 in grafu 8.

Tabela 7: Živali, ki so na kmetijah zaradi praktičnih ali ljubiteljskih razlogov

vrste živali	Število kmetij		
	pod 5 živali	5– 0 živali	več kot 20 živali
psi	8	/	/
kokoši	/	3	4
krave	1	/	/
race	/	/	2
pav	1	/	/
koze	/	1	/
zajci	2	/	/
fazan	1	/	/
mačke	5	2	/
gosi	1	/	/
puran	1	/	/
prašiči	2	2	/
konji	2	/	/
ovce	/	1	/

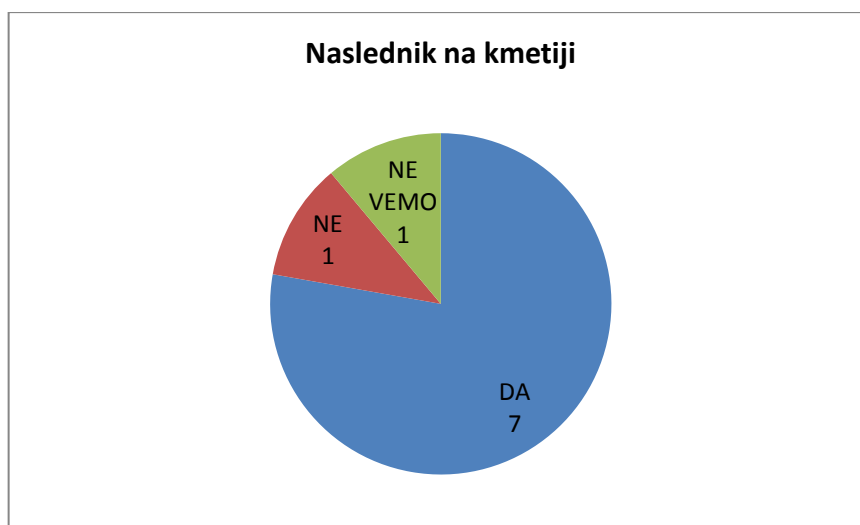
Graf 7: Število kmetij, ki imajo živali za lastne potrebe in zadovoljstvo.

Zadnje vprašanje se je nanašalo na nasledstvo kmetije. Pogosto danes na kmetiji ostaja starejše prebivalstvo, ki potrebuje pomoč. V Zadobrovi je na sedmih od devetih kmetij poskrbljeno za naslednike, na eni pa ne. Le na eni od kmetij ne vedo, če se bo našel naslednik.

Tabela 8: Ali kmetije imajo naslednika?

	Ali je na kmetiji naslednik?		
	da	ne	ne vem
število kmetij	7	1	1

Graf 8: Število kmetij z nasledniki

4 DISKUSIJA

Zakaj je malo na novo ustanovljenih kmetij, mlajših od 5 let?

Kmetijstvo v zadnjih letih nazaduje. Mnogi v kmetijstvu zaposleni ljudje se že dalj časa zavedajo, da jim kmetovanje ne bo zagotovilo zadostnega zaslužka, zato se raje zaposlujejo v drugih panogah. Tako je tudi v Zadobrovi. Ker pa je v zadnjem času gospodarska kriza povzročila veliko nezaposlenost, bodo morda nekateri lastniki kmetijskih zemljišč poiskali kakšno obliko kmetovanja, ki jim bo zagotavljala dobiček.

Zakaj le velike oz. male kmetije?

V grafu tri so nas presenetili podatki, da je v Zadobrovi pet kmetij, manjših od 5 ha, štiri kmetije so večje od 10 ha in nobena kmetija nima med 5 in 10 ha obdelovalnih površin. Sklepali smo, da kmetije z manj kot 5 ha obdelovalnih površin niso usmerjene v neke tržne viške za prodajo, ampak si pridelujejo hrano in meso za domačo porabo. Doma so verjetno starejši člani družine, ki ob pomoči mlajših skrbijo za kmetijo. Da ima neka kmetija dovolj prihodkov, da z njimi pokriva stroške življenja in kmetovanja, mora imeti veliko večje kmetijske površine. Ker je v Zadobrovi večina kmetij živinorejskih, imajo v hlevu veliko glav živine. Le tako ob pomoči državnih subvencij lahko preživijo na trgu.

Kakšen je pomen gozda za kmetije?

V grafu pet smo prikazali razmerje med številom kmetij, ki imajo gozd, in številom kmetij brez njega. Analiza ankete je pokazala, da ima osem kmetij od devetih gozd. Površina gozda ni večja od 5 ha. To je verjetno posledica krčenja gozdov v naseljenem območju. V Celjski kotlini so gozdovi pomaknjeni na obrobje kotline, ravnina pa je spremenjena v obdelovalne površine. Ker gozda ni ostalo veliko, so parcele razdrobljene. Gozd je za kmetijo zelo pomemben. Kmetiji prinaša dobiček od lesa in lasten vir energije za ogrevanje stanovanj. Gozd predstavlja kmetu nekakšno »banko« za hude čase, ko ni nobenih drugih sredstev za pokrivanje stroškov kmetovanja. Lahko pa bi ob preusmeritvi kmetije v turistično smer predstavljal še kakšne druge možnosti.

Zakaj prevladuje vzreja bikov?

Na kmetijah v Zadobrovi prevladuje živinoreja. Živinoreja ima prednost pred poljedelstvom, ker so tla zaradi gline in občasne namočenosti rahlo kislá. Tla so se močno osušila in izboljšala za možnosti strojnega obdelovanja travnikov po melioraciji, ki je bila izvedena v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Po travnikih so na globini enega metra napeljane drenažne cevi, ki višek vode ob deževju odvajajo v melioracijske jarke. Travnike kmetje večinoma večkrat kosijo, deloma pa na njih tudi pasejo živino. Med živinorejo najbolj prednjači govedoreja. Na teh kmetijah imajo tudi do 60 glav bikov, da lahko ustvarjajo dobiček od prodaje in pokrijejo stroške predelave. Z govedorejo imajo kmetje manj obveznosti kot z vzrejo krav molznic in prodajo mleka. Za prodajo mleka veljajo visoki standardi kakovosti, ki jih morajo v hlevu vzdrževati preko kvalitetne krme za krave, higijene molže ter skladiščenja mleka. Vsaka neustreznost v kakovosti mleka pomeni manjši dobiček. Poleg tega so krave molznice veliko bolj dovzetne za bolezni kot biki, kar predstavlja

dodatni strošek. Krave molznice morajo na leto in pol osemenjevati in z brejostjo so pogosto težave. Zapleti lahko nastopijo tudi pri telitvi, zaradi česar na pomoč priskočijo veterinarji in spet pride do nenačrtovanih stroškov. Zaradi vsega naštetega sklepamo, da se kmetje pogosteje odločijo za govedorejo kot za pridelavo mleka. Vendar pa pridelava mleka nudi tudi dodaten vir zaslužka s proizvodnjo in prodajo skute, kisle smetane ali celo sirov. Prašičjereja z namenom trženja je v Zadobrovi prisotna le na eni kmetiji. Domnevamo, da je to posledica ostre konkurenca uvoženega prašičjega mesa.

Na kmetijah v Zadobrovi imajo zelo raznolike živali za lastne potrebe in zadovoljstvo. Morda to pomeni, da so v Zadobrovi še vedno prisotne tradicionalne kmetije, kjer so doma imeli in pridelovali najrazličnejše pridelke za lastno rabo in prehrano živali. Nekatere med živalmi so vir posebnih vrst mesa, od drugih lahko pridobivajo mleko ali jajca. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da se na kmetijah v Zadobrovi ohranja čebelarstvo. Čebele so pomembne oprasovalke rastlin, hkrati pa lastnika oskrbujejo z domačim medom, propolisom, matičnim mlečkom in drugimi koristnimi snovmi. Ob dobri letini je lahko prodaja čebeljih izdelkov dodaten vir zaslužka.

Menimo, da ima kmetijstvo v Zadobrovi še lepo bodočnost, saj je poleg naravnih danosti na večini kmetij poskrbljeno za nasledstvo. To pomeni, da so starši svoje znanje in predanost prenesli na mlade rodove, ki vidijo svojo bodočnost na kmetijah. Kmetovanje je lepa in hvaležna dejavnost, saj lahko kmetje vsako leto vidijo plodove svojega dela v naraščaju v hlevu ali v pridelkih, ki jih poberejo z njive. V času globalnih podnebnih sprememb so sicer vse pogostejše naravne ujme, ki oklestijo dobiček na kmetiji in marsikomu zbijajo željo po kmetovanju. Vendar še vedno prevlada vztrajnost in spoštovanje do zemlje, ki so jo z velikim naporom obdelovali predniki, zato upamo, da bodo kmetije v Zadobrovi še dolgo živele, kmetovalci na njih pa uspešno kmetovali. Mladi rod bo z načrtnim izobraževanjem lahko poiskal nove možnosti kmetovanja, ki bodo kmetu prinašala dobiček in zadovoljstvo.

Kmetovanje ima velik pomen tudi za okolje. Če bi na neki površini obdelovanje opustili, se bi svet kmalu zarastel z grmičevjem in sčasoma z gozdom. Za ohranjanje kulturne krajine je kmetovanje zelo pomembno. Upamo, da bodo visoko izobraženi kmetovalci pri načrtovanju kmetijske dejavnosti poskrbeli za okolju prijazno kmetovanje, ki ne bo onesnaževalo okolja, podtalnice in drugih voda. Kmetijstvo mora živeti, saj nam zagotavlja oskrbo s hrano, da pa bo postalo bolj tržno zanimivo za mlade ljudi, je poleg podpore državnih institucij potrebno vlagati v izobraževanje.

4.1 POTRDITEV HIPOTEZ

V raziskovalni nalogi smo imeli tri hipoteze.

V prvi hipotezi smo domnevali, da v Zadobrovi prevladujejo manjše kmetije, ki imajo do 5 ha obdelovalnih površin. To hipotezo potrjujemo, saj je bilo v popis zajetih šest manjših kmetij, ki imajo manj kot 5 ha zemlje in 3 kmetije, ki imajo več kot 10 ha zemlje. Naknadno smo ugotovili, da je v Zadobrovi še nekaj kmetij, ki na zunaj niso podobne klasičnim slovenskim kmetijam, vendar imajo nekaj glav živine za lastne potrebe.

V drugi hipotezi smo predvidevali, da je starost večine kmetij večja kot 30 let. Tudi drugo hipotezo lahko potrdimo, saj je osem kmetij od devetih starejših od 30 let. Nekatere kmetije imajo zelo dolgo tradicijo in dosegaajo starost celo 300 let.

Glede na velike travnate površine, ki so še vedno prisotne na tem območju, smo domnevali, da se tudi danes večina kmetij preživlja z živinorejo. Hipotezo lahko potrdimo, saj je kar šest kmetij od devetih usmerjenih v živinorejo.

5 ZAKLJUČEK

Pri tem raziskovalnem delu smo se naučili zelo veliko novega, predvsem pa to, da se kmetijske dejavnosti ne samo v Zadobrovi, ampak tudi v Sloveniji, zelo zmanjšujejo. Vsi avtorji te raziskovalne naloge imamo prednike, ki so se nekoč ukvarjali s kmetovanjem. Zelo smo bili razočarani, ko smo ugotovili, da je veliko kmetij v Zadobrovi opustilo kmetijsko dejavnost. Z veseljem smo popisali vsako kmetijo v Zadobrovi, ki smo jo našli. Presenetilo nas je, ko smo ugotovili, da je večina kmetij manjših, večjih pa skoraj ni več. Večini ljudi danes ni treba hrane pridelovati doma, saj lahko vse kupimo v trgovini. Zelo si želimo, da bi se število kmetij v Zadobrovi povečalo. Presenetilo nas je, da na eni kmetiji vzrejajo živino samo za svoje veselje, saj je to njihov hobi. Zelo veliko kmetov ima obdelovalne površine v najemu. Skoraj vse kmetije imajo v lastništvu tudi gozdne površine. Najverjetneje bodo vse te kmetije, ki smo jih popisali, delovale še vsaj 50 let, saj imajo vse svojega naslednika. Veseli smo, da smo si izbrali prav to nalogo, ker je zelo zanimiva in poučna.

LITERATURA

Pisni viri:

1. Pušavec, M., Volfand, J., 2008. Od kombinata do zadruga, Kmetijska zadruga Celje, 1948–2008, Celje, Kmetijska zadruga.
2. Orožen, J., 1981. Oris sodobne zgodovine Celja in okolice, Celje, Kulturna skupnost občine Celje.

Spletni viri:

1. Agencija Republike Slovenije za okolje, vreme Celje. Najdeno 9. 2. 2015 na spletnem naslovu <http://www.arso.gov.si/vreme/napovedi%20in%20podatki/celje.html>.
2. Wikipedija, prosta enciklopedija, Zadobrova. Najdeno 11.12.2014 na spletni povezavi <http://sl.wikipedia.org/wiki/Zadobrova>.
3. Državni portal Republike Slovenije, Dopolnilne dejavnosti na kmetijah. Najdeno 19. 1. 2015 na spletnem naslovu <http://e-uprava.gov.si/e-uprava/dogodkiPrebivalci.euprava?zdid=1304&sid=1001>.
4. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijska svetovalna služba. Najdeno 18. 1. 2015 na spletnem naslovu <http://www.kgzs.si/gv/kmetijstvo/zivinoreja/oddelek-za-zivinorejo/kmetijska-svetovalna-sluzba-pri-kgzs.aspx>.
5. Google zemljevidi. Najdeno 15. 11. 2014 na spletnem naslovu <https://www.google.si/maps/@46.2358323,15.2546036,13z>.

Ustni viri:

1. Čater Peter, kmet v Zadobrovi.
2. Gospa Zagožen, upokojenka in gospodinja na kmetiji v Zadobrovi.
3. Košenina Marjana, nosilka dopolnilne dejavnosti na kmetiji.